

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ה, 2015
מספר השאלון: 575, 057204
נספחים: נספח א – מפה לשאלה 3
נספח ב – תמונה לשאלה 4

גאוגרפיה ופיתוח הסביבה

הפיתוח והתכנון המרחבי

2 יחידות לימוד

השלמה ל-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעותיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שבע שאלות, ומהן עליך לענות על ארבע בלבד. לכל שאלה – 25 נקודות; סה"כ – 100 נקודות.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אטלס משנת 1993 ואילך:
— אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאת יבנה
(ללא המילון למונחי הגאוגרפיה)
— אטלס כרטא – פיזי, מדיני, חברתי, כלכלי
— אטלס כרטא אוניברסלי
- ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובותיך היעזר בסרטונים, בחתכים ובגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

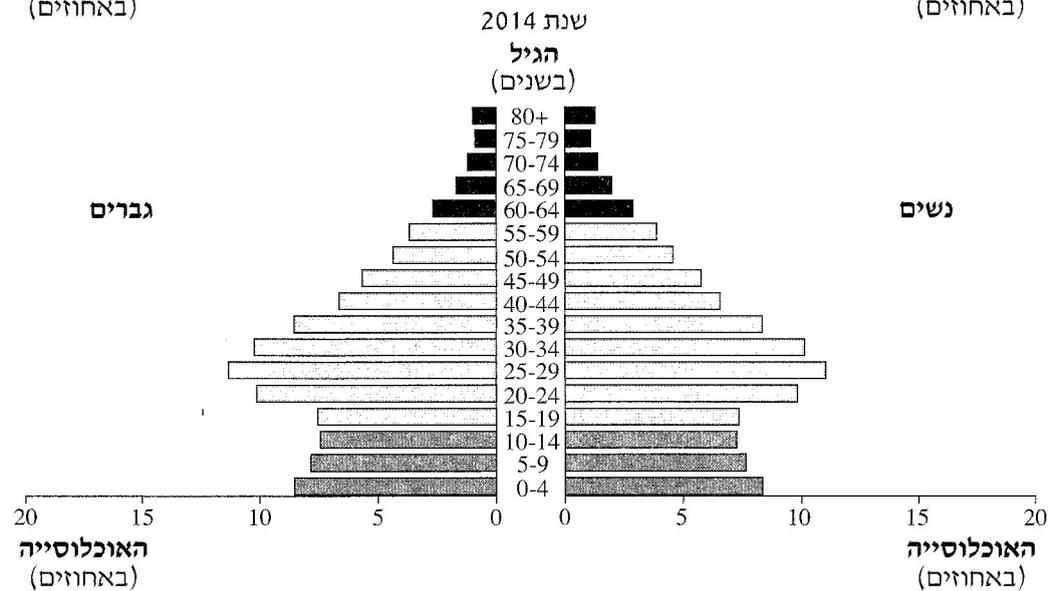
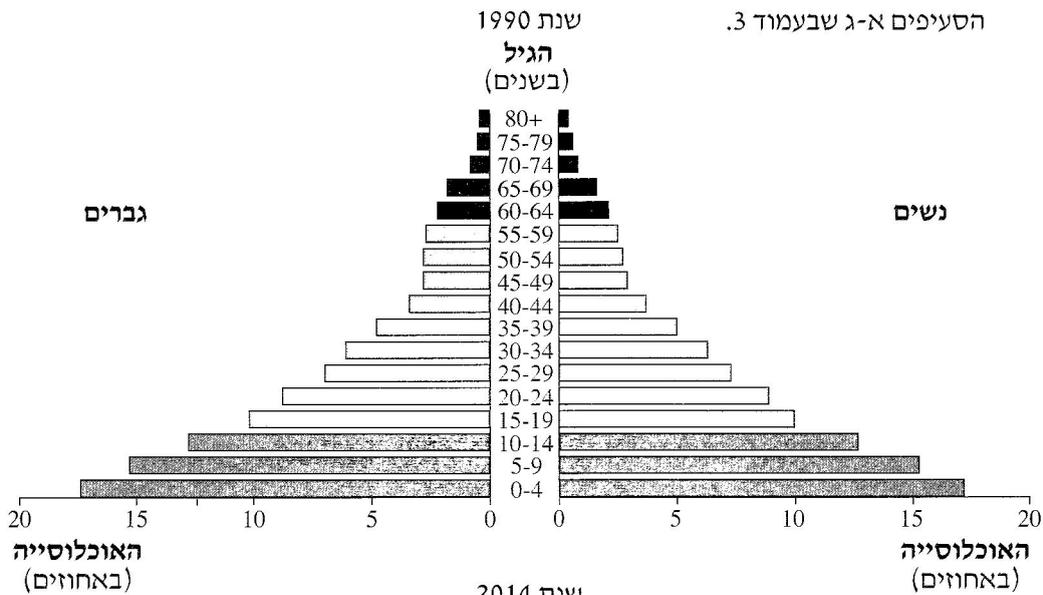
ה ש א ל ו ת הפיתוח והתכנון המרחבי

בשאלון זה שבע שאלות, ומהן עליך לענות על ארבע שאלות בלבד (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. אוכלוסייה

עיין בפירמידות הגילים של האוכלוסייה באיךן בשנת 1990 ובשנת 2014, וענה על

הסעיפים א-ג שבעמוד 3.

(מתוך האתר www.census.gov)

/המשך בעמוד 3/

- א. תאר את השינוי במבנה הגילים באירן בשנים 1990-2014.
בתשובתך השתמש במושגים "אוכלוסייה תלויה" ו"אוכלוסייה יצרנית". (9 נקודות)
- ב. תאר שתי השפעות אפשריות של השינוי במבנה הגילים על החברה ועל הכלכלה באירן.
(8 נקודות)
- ג. באיזה מן השלבים של מודל התמורה הדמוגרפית הייתה אירן בשנים 1990 ו-2014?
לכל אחת מן השנים בסס את תשובתך על נתונים מן הפירמידה המתאימה. (8 נקודות)

2. תחבורה מסילתית

- א. הסבר שני יתרונות לשימוש ברכבת לעומת אמצעי תחבורה יבשתיים אחרים. (8 נקודות)
- ב. צרפת וצ'ילה דומות בגודל השטחים שלהן, אך האורך של מסילות הברזל בהן שונה:
בצרפת – 30,013 ק"מ
בצ'ילה – 5,520 ק"מ
הסבר שני גורמים אפשריים לשוני זה. (9 נקודות)
- ג. בחלק מן המדינות הפחות־מפותחות בעולם, חברות זרות הן שמתכננות ומקימות את המיזמים בתחום התחבורה המסילתית.
אחדים טוענים כי יש **לצמצם** את פעילותן של חברות זרות בתחום התחבורה המסילתית במדינות אלה, ואחרים טוענים כי יש לאפשר לחברות הזרות **להמשיך** את פעילותן.
הצג נימוק אחד לתמיכה בכל אחת מן הטענות (סך הכול – שני נימוקים). (8 נקודות)

3. תכנון עירוני

- א. גישה אחת בתכנון המרחב העירוני דוגלת ב**הפרדה** בין שימושי הקרקע במרחב ("איזור"), וגישה אחרת דוגלת ב**עירוב** שימושי הקרקע בו.
הסבר יתרון אחד ל**כל אחת** מגישות התכנון האלה. (8 נקודות)
- ב. עיין במפת העיר קנברה (אוסטרליה) שבנספח א.
ציין את הגישה בתכנון המרחב העירוני שבאה לידי ביטוי במפה, ובסס את תשובתך באמצעות שתי דוגמאות מן המפה. (9 נקודות)
- ג. מתכנני ערים מנסים ליצור סביבה נוחה, שיכולה גם לתרום לאיכות החיים של אוכלוסייה המתגוררת בעיר.
תאר שתי פעולות שאפשר לעשות במרחב העירוני כדי להשיג מטרה זו. (8 נקודות)

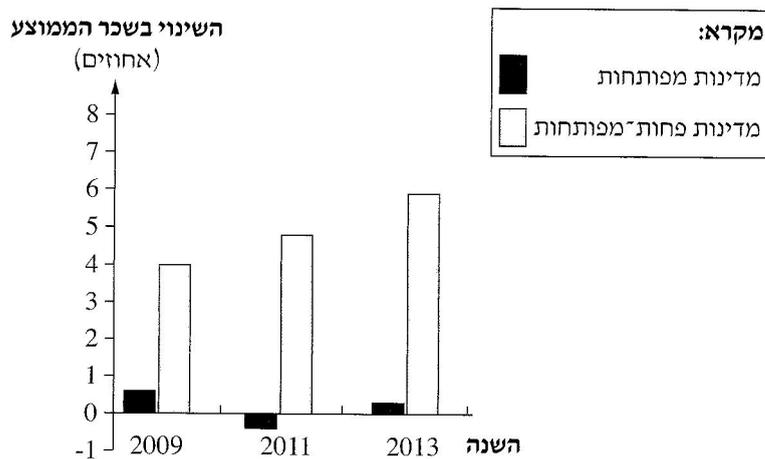
4. עיר מימי הביניים

- בנספח ב מוצגת תמונה של עיר מימי הביניים.
עיין בנספח, וענה על הסעיפים א-ג.
- א. תאר שני מאפיינים הנראים בתמונה של עיר שנבנתה בימי הביניים. (8 נקודות)
- ב. הסבר שלושה גורמי מיקום של עיר מימי הביניים. (10 נקודות)
- ג. כיום חלה ירידה בחשיבותם של גורמי מיקום שאפיינו את הערים מימי ביניים.
בחר ב**אחד** מגורמי מיקום אלה, והסבר מדוע חלה ירידה בחשיבותו. (7 נקודות)

5. גלובליזציה

- א. בגרף שלפניך מוצגים השינויים שחלו בשכר הממוצע במדינות שונות, בשנים 2009-2013.
(1) עיין בגרף ותאר שני הבדלים בין השינוי שחל בשכר הממוצע במדינות מפותחות, לבין השינוי שחל במדינות הפחות-מפותחות. (5 נקודות)
(2) הסבר מדוע ההשתלבות של המדינות הפחות-מפותחות בכלכלה הגלובלית גרמה לשינוי בשכר הממוצע בהן. (4 נקודות)

השינויים בשכר הממוצע במדינות מפותחות ובמדינות פחות-מפותחות בשנים אחדות (באחוזים)

(מתוך כלכליסט 6/12/14)

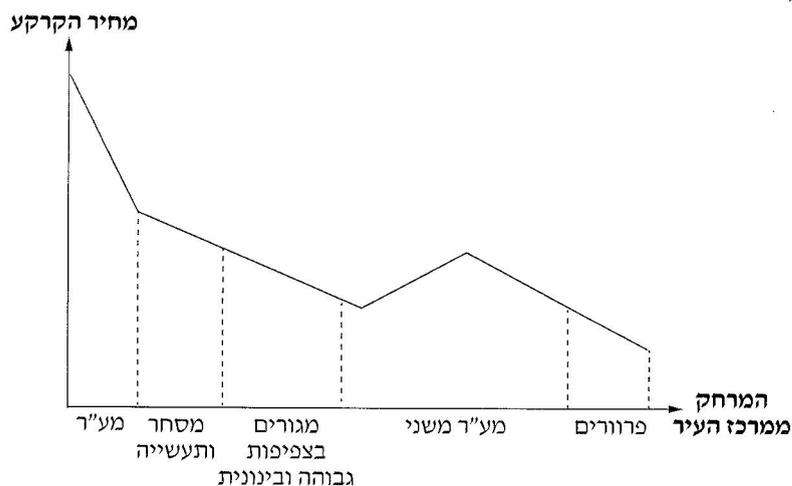
- ב. השינוי בשכר הממוצע במדינות הפחות-מפותחות הגדיל את הפערים החברתיים בהן. הצג שתי סיבות לכך. (8 נקודות)
ג. הסבר שתי השפעות של תהליך הגלובליזציה על התרבות במדינות הפחות-מפותחות. (8 נקודות)

/המשך בעמוד 6/

6. מחירי הקרקע במרחב העירוני

הגרף שלפניך מציג את מחירי הקרקע ושימושי הקרקע ביחס למרחק ממרכז העיר.

עיין בגרף וענה על הסעיפים א-ג שאחריו.

- א. תאר את השינויים במחירי הקרקע ביחס למרחק ממרכז העיר. (7 נקודות)
- ב. הסבר את המושגים "סף כניסה" ו"טווח מוצר", ותאר את השפעתם על סוג העסקים הממוקמים במע"ר. (10 נקודות)
- ג. לפניך היגד.
"מחיר הקרקע משפיע על קו הרקיע של העיר".
הסבר היגד זה.
(תוכל להמחיש את תשובתך באמצעות סרטוט.) (8 נקודות)

7. פיתוח וסביבה

קרא את הקטע שלפניך, וענה על הסעיפים א-ג שאחריו.

פעילים למען איכות הסביבה דיווחו כי במהלך סוף השבוע האחרון נמדדה רמה גבוהה ביותר של זיהום האוויר בעיר בייג'ינג שבסין. מאחר שכמות החלקיקים המזהמים באוויר הגיעה לרמה שעשויה לסכן את חיי התושבים, הורו הרשויות לתושבים להישאר בבתיהם. רק לפני שנה החלו הרשויות בסין לפרסם נתונים על רמת זיהום האוויר בעיר, בעקבות לחץ ציבורי של קבוצות הדואגות לשמירה על הסביבה ועל איכות חיי התושבים בעיר. (מעובד מכתבה באתר ynet, 13/1/13)

- א. הסבר שני גורמים אפשריים לזיהום האוויר החמור בבייג'ינג. (9 נקודות)
- ב. הסבר שתי דרכים שבאמצעותן מדיניות ציבורית בתחום השמירה על הסביבה עשויה לצמצם את בעיית זיהום האוויר. (9 נקודות)
- ג. בעשור האחרון נערכו ועידות בין-לאומיות אחדות בנושאי השמירה על הסביבה. במהלך הדיונים התברר שקשה לנסח אמנה בין-לאומית מוסכמת ומחייבת לצמצום הפגיעה בסביבה, בשל מחלוקת בנוגע להצבת אותן דרישות למדינות מפותחות ולמדינות פחות-מפותחות.
- מהי עמדתן של המדינות הפחות-מפותחות בנוגע לדרישות לצמצום הפגיעה בסביבה?
הסבר נימוק אחד התומך בעמדה זו. (7 נקודות)

בהצלחה!

זכות היצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח ב: תמונה לשאלה 4
המלח "ב" : סורה לשאלה 4

מקור: Michel Wolgemut , Wilhelm Pleidenwurf
המלח:

